
Portrét Jana Zrzavého od Věry Jičínské a jeho příběh

Anna Ptáčková, Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování

KLÍČOVÁ SLOVA	Věra Jičínská – Jan Zrzavý – Portrét Jana Zrzavého – portrét – pastel – deníky – zápisky
KEY WORDS	Věra Jičínská – Jan Zrzavý – A portrait of Jan Zrzavý – portrait – pastel – diaries – notes

A PORTRAIT OF JAN ZRZAVÝ BY VĚRA JIČÍNSKÁ AND THE STORY BEHIND IT

The article deals with the findings concerning the artwork painted by Věra Jičínská – *A portrait of Jan Zrzavý* that underwent an overall conservation treatment. The text focuses on the history of the artwork creation; besides, it presents the results of the cultural-historical survey that has collected unique information on the artwork, mainly thanks to the detailed diaries and notebooks written by the painter. The article also briefly describes Věra Jičínská’s and Jan Zrzavý’s lives and their close relationship.

1 | Anna Ptáčková, *Průzkum a restaurování souboru uměleckých děl na papíru* (bakalářská práce), Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování, Litomyšl 2021. Děkuji vedoucímu práce Mgr. art. Luboši Machačkovi, Art.D., za konzultace při řešení kulturně-historického průzkumu vděčím Mgr. Vladislavě Řihové Ph.D.

2 | Barbora Zlámalová, *Meziválečná tvorba malířky Věry Jičínské* (diplomová práce), Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Brno 2002.

3 | Veronika Jurásková, *Historie spolku Pražský Aleš (1946–1968) a tvorba jeho členů* (diplomová práce), Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Olomouc 2011.

4 | Zlámalová, *Meziválečná tvorba* (pozn. 2).

5 | Jurásková (pozn. 3).

Portrét Jana Zrzavého, barevný pastel na papírové podložce (602 × 439 m, v × š) od české malířky Věry Jičínské (1898–1961) ze sbírek Městského muzea v Dobrušce, byl na přelomu let 2020/2021 podroben komplexnímu restaurátorskému zásahu.

Pastel byl restaurován v rámci bakalářské práce,^[1] nabízející příležitost pro rozšíření teoretických kapitol. Studium díla poskytlo hned několik zajímavých námětů k dalšímu průzkumu. Kupříkladu přineslo možnost věnovat se specifické problematice biologického poškození, tedy masivního napadení hmyzími škůdci a jimi zapříčiněné rozsáhlé ztráty papírové podložky a barevné vrstvy. Na tuto problematiku navázalo řešení bezpečného doplnění ztrát u pastelu, jenž je technikou velmi citlivou na mechanické poškození. Co se kunsthistorického průzkumu týče, dílo disponovalo velkým množstvím badatelských možností, jako byly například deníky a diáře malířky či rozhovory s dcerou Věry Jičínské Danou Laichterovou-Gornerovou, která se podělila kromě vzpomínek také o dokumenty a cenné fotografie. Dále zprostředkovala fotografie z archivu Štěpána Laichtera a Vladimíra Laichtera. Dílo pro tuto kapitolu zároveň nabízelo škálu zajímavých okruhů, mezi něž spadalo také přátelství s malířem Janem Zrzavým či historie a vznik malby. *Portrét Jana Zrzavého* tedy nabídl spoustu výzev a velký prostor pro rozvinutí různých témat.

Na obraze je znázorněn Jan Zrzavý (1890–1977), který si rukou podpírá tvář. Jeho výraz je klidný, uvolněný, nestrojený, svůj upřený pohled směřuje na tvůrkyni obrazu. Obličejí byla věnována největší pozornost. Modelaci malby vytváří jemné přechody prolínajících se barev. Okolí již není tak propracováno, je spíše upozaděno a provedeno rychlým rukopisem. Oblast pravého dolního rohu tvoří prostý obnažený papír, který vytváří prostor pro dataci a signaturu. Barevnost malby je složena především z teplých odstínů, které podporují vřelost pohledu portretovaného.

Stručný vhled do života Věry Jičínské a Jana Zrzavého

Věra Jičínská se narodila v Petřkovicích roku 1898. Základní vzdělání získala na dívčím lyceu Vesna v Brně, kromě toho v Brně také rozvíjela výtvarnou tvorbu u Vojtěcha Doležila. Po absolvování lycea navázala studiem na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, kde studovala v letech 1916–1922, a v téže době také navštěvovala soukromou školu krajináře Ferdinanda Engelmüllera, kde si osvojila základy malby a především techniku pastelu.^[2] Zároveň s Vysokou školou uměleckoprůmyslovou studovala v letech 1918–1920 také na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, kde složila zkoušky pro učitelku kreslení, dokonce chvíli pracovala jako asistentka kreslení na vyšší dívčí škole.^[3] Poté, v letech 1922–1923, pokračovala studiem knižní úpravy a grafiky na Königliche Kunstgewerbeschule v Mnichově.^[4] Zásadním obdobím pro vývoj stylu malířky bylo studium v Paříži, kam odjela roku 1923.^[5] Ve Francii pobývala v letech 1923–1931. Navštěvovala zde více ateliérů a studovala pod vedením mnoha umělců, například u Andrého Lhotea. Během

pobytu v Paříži se kromě jiného seznámila s dalšími českými umělci, například s Františkem Kupkou. Z tohoto setkání byla kvůli rozdílným názorům na studium však spíše zklamaná.^[6] Vedle mnoha dalších zde pak potkala Bohuslava Martinů, a především Jana Zrzavého.

Přes nelehké hledání svého malířského rukopisu byl vývoj její výtvarné tvorby nalezen v barevné harmonii a jemnosti techniky pastelu. Pastel jí byl, soudě i dle kritik, nejbližší. Kromě malířství je na místě také vy-zdvihnout zálibu a cit pro fotografování.

Jan Zrzavý pocházel z Vadína, kde se narodil roku 1890. Na rozdíl od Věry Jičínské se dostává do povědomí společnosti dříve, a to i přes nedokončené studium na Uměleckoprůmyslové škole či neúspěšné pokusy o přijetí na Akademii výtvarného umění v Praze. Zrzavý byl tedy spíše autodidaktem a díky svému originálnímu a melancholicky působícímu rukopisu byl již za svého života oblíben a dostalo se mu uznání. Toto potvrzuje rok 1966, kdy získal oficiální titul národního umělce.

Po stopách vzniku díla

Po konzervátorském a restaurátorském ošetření, kdy byly u díla úspěšně obnoveny materiálové a estetické vlastnosti, následovala badatelská činnost. Ta začala u *Nadačního fondu Věry Jičínské, dcery Dany Laichterové a Jiřího Gornera*, jenž spravuje kvalitně zpracovanou webovou stránku mapující život a dílo malířky doplněné o bohatou obrazovou přílohu.^[7] Díky ochotě a vstřícnosti členů nadace mi byl poskytnut kontakt na dceru malířky Danu Laichterovou-Gornerovou, které vděčím za spoustu vzpomínek a také její iniciativu, která pak dopomohla k získání vzácných dokumentů a fotografií jak z archivu osobního, tak i z archivu členů její rodiny. Neopominutelnými materiály se staly práce Barbory Zlámalové, a to diplomová práce *Meziválečná tvorba malířky Věry Jičínské*^[8] a článek *Jan Zrzavý a Věra Jičínská: zpráva o přátelství (Dopisy a vzpomínky z pozůstalosti zapomenuté malířky)*^[9] obsahující střípky z jejich blízkého vztahu. Dalším velmi důležitým zdrojem pro kulturně-historický průzkum se stal archiv Městského muzea v Dobrušce, kam nechal Prokop Laichter, manžel Věry Jičínské, uložit rozsáhlou pozůstalost po své ženě.^[10]

Na díle je vyobrazen blízký přítel Jičínské, malíř Jan Zrzavý. Jak již bylo zmíněno, seznámili se při pobytu v Paříži, kterou Jan Zrzavý navštívil ve stejném roce jako Věra Jičínská. V souvislosti se společně tráveným časem je třeba zmínit vánoční večírky, pořádané v pařížském ateliéru Zrzavého, kterých se Jičínská také spolu s dalšími českými umělci účastnila. Zrzavého vzpomínky na ně jsou zachovány i ve zvukovém záznamu z roku 1960, jenž nese název *Jan Zrzavý vzpomíná na Vánoce v Paříži vč. Věry Jičínské (druhá část příspěvku z archivu ČRO)*:

„[...] při druhých Vánocích v Paříži jsem už měl ateliér a už jsem měl přátele Čechy, byl tam Martinů, Jirásková a kolik jiných. Tak že prý si uděláme Štědrý večer u mne. Vystrojl jsem stromeček, v protější malé

6 | Zlámalová, *Meziválečná tvorba* (pozn. 2).

7 | Nadační fond Věry Jičínské, <https://www.verajicinska.com/Nadacni-fond-Very-Jicinske.html>, vyhledáno 17. 7. 2017.

8 | Zlámalová, *Meziválečná tvorba* (pozn. 2).

9 | Barbora Zlámalová, Jan Zrzavý a Věra Jičínská: zpráva o přátelství. (Dopisy a vzpomínky z pozůstalosti zapomenuté malířky), *Umění* XLIV, 2001, č.3/4, 321–333.

10 | Archivní sbírka Vlastivědného muzea Dobruška (VMD), fond XIV, kart. 320, 322, 213.

11 | Nadační fond Věry Jičínské (pozn. 7).

12 | Zlámalová, Jan Zrzavý a Věra Jičínská (pozn. 9), s. 321.

13 | Ibidem, s. 321–333.

14 | Ibidem.

15 | Karel Srp, *Jan Zrzavý O něm a s ním: Antologie textů Jana Zrzavého a o Janu Zrzavém*. Praha 2003, 109–112. Výstava pořádáná r. 1941 v Topičově salonu nesla název 36. výstava, Věra Jičínská.

restauraci nám připravili večeři, smažené ryby, polévku z ústřic a já nevím co ještě. Asi v šest hodin, když už jsem dodělával poslední přípravy, prostíral stůl a všechno uklízel, přišel Muzika a mermomocí chtěl, že musíme mít lampu nad stolem. Lampa visela ze stropu na dlouhé šňůře, tak ji tahal doprostředka, deštníkem ji pořád poštuchoval, až najednou bum!

Krátké spojení a v celé čtvrti zhasla světla. Co teď? Vzal jsem svíčku, ale vyhlídky byly hrozné. Muzika se sebral, šel někam telefonovat, pak přivedl nějaké elektrikáře a ti to spravili. Tak jsme byli zachráněni a měli jsme moc hezký Štědrý večer.

Byl tam Martinů, Muzika, Věra Jičínská, Marta Jirásková, jihoslovanský malíř Režek. Moc hezky jsme se měli. [...] Pak se pamatuju ještě na jedny Vánoce v Paříži, to bylo o několik let později. Na Montmartru jsem měl malé studio s nádhernou vyhlídkou na Sacré Coeur. Tam jsme se sešli: já, Věra Jičínská, Martinů s paní a hezky jsme to strávili. To už jsme dělali smaženého kapra a Věra Jičínská mi chtěla mermomocí pomáhat. Já jsem do toho zapomněl něco dát, ale k jídlu to bylo. Tak to byl ten třetí Štědrý večer. Bylo to moc hezké a rád na to vzpomínám, protože jsme se měli všichni rádi, nic jsme si nezáviděli, hezky jsme se snášeli, bylo to lepší než tady.^[11]

Jičínská vzpomínala na společně strávené chvíle takto: „*Silvestr: Tanec skvělý. Večer při pití, jídle a tanci za gramofonu u nás 50 rue Vercingéto-rix. Tango opájí – unáší. Člověk letí do dalek, do pohádkových sfér a lidé se přibližují. Elektrický proud prochází z ruky do ruky, z těla do těla, je to vášeň opojení a je to tak krásné.*“^[12]

Když Jičínskou a Zrzavého dělila vzdálenost a nemožnost se setkávat, udržovali své přátelství dopisováním si. Toto dokládá rozsáhlá dochovaná korespondence. Když se naopak setkávat mohli, podnikali společné cesty, kupříkladu Bretaň se stala jejich oblíbenou destinací.^[13]

V letech 1931 a 1932 pomáhal Zrzavý Jičínské, za její nepřítomnosti v Paříži, zařizovat výstavy v *Salonu des Tuileries*.^[14] Roku 1941 také uvedl výstavu Věry Jičínské v Topičově salónu. Začátkem úvodního slova malíř zmiňuje, že ač z mnoha důvodů nerad uvádí něčí výstavu, pro Věru Jičínskou, svou dobrou přítelkyni, udělal výjimku. Níže je uveden výňatek zahajujícího proslovu souborné výstavy Věry Jičínské v Topičově salonu v Praze roku 1941.^[15]

„[...] rozpaky a obavy mne ovládaly, když mne paní Věra Jičínská požádala, abych promluvil při otevření této její výstavy, neboť jsme dlouholetými dobrými přáteli a obával jsem se, aby snad úcta a obdiv k její lidské osobnosti mne nesváděly viděti její dílo lepším, než ve skutečnosti jest [...] a když mi ukázala kolekci svých nových obrazů, jež dnes můžete i Vy zde obdivovat, tato moje obava se rozplynula, neboť jsem poznal, že nejenom poctivě mohu, ale musím hlasitě pochváliti a doporučiti toto úctyhodné dílo, výsledek tvrdého úsilí, vůle, lásky a obětí dlouhé řady let – neboť jsou tu některé obrazy, hlavně pastely, jako třeba pohled na Trosky od rybníka, za něž by se nemusel stydětí žádný z našich nejlepších malířů [...]

[...] Její dílo není ještě dostatečně známo v široké veřejnosti, protože ji, jako všechny malířky, stíhá nespravedlivá kletba předsudků, že ženy nemohou dobře malovat. Jejich úsilí není dosti vážně bráno a staví se jim všemožné překážky v uplatnění jejich díla, odmítá se jim předem uznání. Je pravda, že je málo dobrých malířek a ještě méně velikých (ale kolik velkých malířů je mezi těmi tisíci malujícími muži?), snad proto, že ženy přírodou jsou tak uzpůsobeny, že v jiných formách umění mohou se snadněji, lépe a plněji vyjádřiti – ale neznamená to přece nikterak, že malovatí nemohou a nedovedou [...]^[16]

Dále ve svém rozsáhlém projevu také zmínil, že v Paříži s obdivem přihlížel jejímu uměleckému vývoji, odhodlanosti a nasazení nalézt styl sobě vlastní a posouvat svou tvorbu dál. Také vyzdvihl její charakterové vlastnosti, jako jsou skromnost, laskavost a lidskost. Podotkl také, že její tehdejší styl již dozrál a zbavil se přílišného vlivu jejích učitelů. Našla výtvarnou techniku jí blízkou, a to pastel. V neposlední řadě zmínil, že její umělecká cesta nebyla snadná, ale díky její neústupnosti a touze dosáhnout cíle a stala se opravdovou umělkyní. V závěru pak podotýká, že po usazení a vlivu rodinného života došlo k uklidnění a přirozenosti v jejím rukopisu. To, co vytvořila pro danou výstavu, byl její přímý otisk, nebyla v něm již žádná cizí stopa.

Jičínská vyznala své přátelství k Zrzavému v jednom z dopisů takto: „*[...] právě Vás pokládám mezi nejlepší, nejmilejší a nejupřímnější přátele, kterého si v tom labyrintu a chaosu dnešní doby obzvláště vážím [...]*“^[17]

Dcera Věry Jičínské Dana Laichterová-Gornerová potvrdila blízký vztah Jičínské a Zrzavého, často se vzájemně navštěvovali, a také podotkla, že restaurovaný portrét je unikát. Nebylo obvyklé, aby se Jan Zrzavý nechával portrétovat. Jeho podobizna od Bohumila Kubišty byla spíše výjimkou. Skutečnost, že seděl Věře Jičínské modelem, jen podtrhuje jejich výše zmíněné přátelství.^[18]

Dle slov dcery malířky Dany nebylo snad dne, kdy by u sebe Věra Jičínská neměla štětec pro případ, že by ji zaujalo a inspirovalo něco, co by chtěla přenést na papír či plátno, byla malířkou celou svou podstatou.^[19] Kromě této vlastnosti si také velmi svědomitě a podrobně psala do svých deníků a diářů. Tato skutečnost, potvrzená především v již zmíněném článku Barbory Zlámalové, se stala podnětem pro detailnější zkoumání tohoto typu písemných pramenů. Toto spustilo motivaci a možnou naději v nalezení bližších informací ohledně konkrétního díla. Bádání začalo v archivu Městského muzea v Dobrušce. Kromě velkého množství fotografií a písemností formálního charakteru, dokumentů vztahujících se k výstavám a korespondence, bylo zde nalezeno mnoho deníků a diářů, které náležely jak Věře Jičínské, tak i jejímu manželovi Prokopu Laichterovi. K roku 1942, roku vzniku *Portrétu Jana Zrzavého*, se vztahovaly dva diáře s kusými poznámkami, první patřící panu Laichterovi, druhý paní Jičínské, a dále dva její deníky.^[20] První deník obsahuje zápisky z přelomu let 1941–1942. Obsah druhého deníku zahrnuje zápisky z června roku 1942 až srpna 1942 a je zde vloženo také pár zápisů datovaných léty 1944 a 1950.

16 | Ibidem.

17 | Zlámalová, Jan Zrzavý a Věra Jičínská (pozn. 9), 321–333.

18 | Rozhovor s Danou Laichterovou-Gornerovou vedený dne 18. 7. 2021, zápis rozhovoru v držení autorky.

19 | Rozhovor s Danou Laichterovou-Gornerovou vedený dne 29. 7. 2021, zápis rozhovoru v držení autorky.

20 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 320, poznámkový kalendář Prokopa Laichtera, s. 53.

21 | Rozhovor s Danou Laichterovou-Gornerovou vedený dne 29. 7. 2021, zápis rozhovoru v držení autorky.

22 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213, poznámkový kalendář Věry Jičínské, nepaginováno.

23 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213, deník Věry Jičínské, nepaginováno.

24 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213, poznámkový kalendář Prokopa Laichtera, s. 54.

25 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213, poznámkový kalendář Věry Jičínské, nepaginováno.

26 | „Smičkou“ je pravděpodobně myšlen límeček.

27 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213, deník Věry Jičínské, nepaginováno.

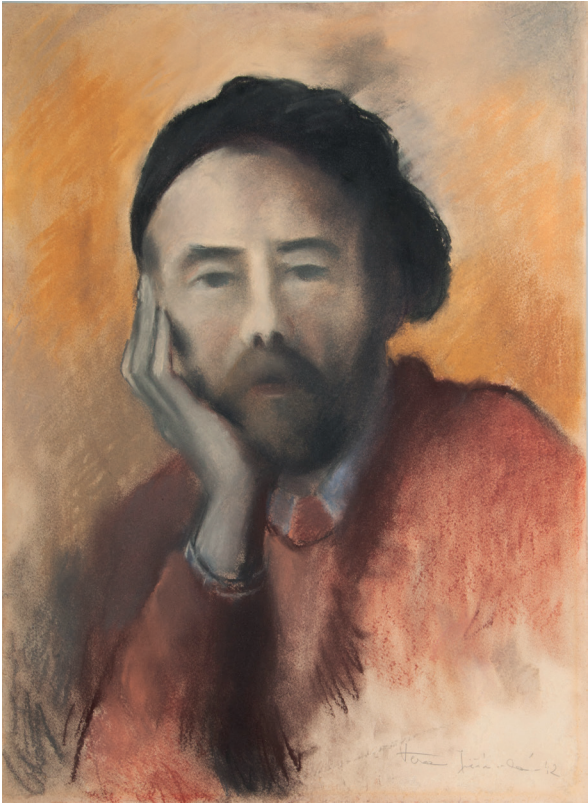
Hledání započalo v diáři Prokopa Laichtera, neboť písmo Věry Jičínské bylo velmi špatně čitelné (kvůli tomu se také nepodařil kompletní přepis deníkových zápisů a denních poznámek). K 18. dubnu roku 1942 byla nalezena první zmínka o Janu Zrzavém, který je měl navštívit. Toto datum bylo vzápětí potvrzeno v malířčině diáři i deníku, jehož denní záznam byl více rozvinut.

Zápisek ke dni 18. dubna v diáři pana Laichtera zní: „Zrzavý u nás. V Vodňanech“. Protože neexistuje žádná souvislost Vodňan s Jičínskou nebo Laichterovou rodinou,^[21] jedná se tedy nejspíše o poznámku vztahující se ke skutečnosti, že Zrzavý ve Vodňanech během válečného roku 1942 hledal klidné útočiště a pronajal si zde byt.

Přípisek v diáři Věry Jičínské pak uvádí zmínku: „[...] Odpol. maluji v ateliéru obrazy. K večeři Zrzavý u nás. Zelí, brambory, vuřty, tvaroh s pažitkou. Zrzavému to chutná“.^[22] V deníku Věry Jičínské potom byla tato návštěva popsána takto: „18. IV. Zrzavý k večeři.“ Jičínská dále popisuje, co měli k jídlu, a poznamenává, že Zrzavému chutnalo: „[...] Chutná to hostu zvyklém na hostinskou stravu [...]“ Dále zmiňuje, že by si chtěla Zrzavého namalovat, a taky to, že i ji kdysi Zrzavý maloval, avšak obraz nebyl dokončen: „[...] mě maloval kvůli [...] cítila jsem tehdy lišej v obličejí, hlavně kolem nosu a hlavně ten nemaloval. Portrét pak už nedokončil.“^[23] Během této návštěvy se tedy Věra Jičínská s Janem Zrzavým s největší pravděpodobností domluvili na zhotovení jeho portrétu.

Další poznámky týkající se návštěvy Jičínské u Zrzavého jsou hned 21. dubna. V diáři Laichtera je v zápisu zmínka: „První jarní [...], Dank a s Emilkou v rytmice, Věra u Zrzavého, já chvíli kreslím potom v lžáku a bouře na Žofín strání za Dankou“^[24]. V diáři Jičínské je zápisek špatně čitelný, ale jedna související věta zní takto: „[...] Odpol. vedu Danku s Emilkou do rytmiky a pak Zrzavému portrét [...]“^[25] V deníku Věry Jičínské je pak den 21. 4. 1942 popsán takto: „21. IV. Pokouším se o portrét Zrzavého. Z profilu se dost zdařil, s en face ne. Zrzavý se diví, že před modelem mohu pracovat s barvama [...] Když přišla bouřka, povídal, že se bouřky bojí, načež já, že se též bojím. Seděl jinak velmi trpělivě. Neví, co bude malovat. Volal s přítelkyní. Mohl by malovat do nekonečna, ale, jak brání vždy nové a nové problémy [...] Ptá se mě na večeři [...], chce některé recepty, ale po válce bude mít zpět hospodyní, aby [...] K večeři [...] brambory s cibulkou [...] Prohlíží si své portréty, s profilu se mu líbí, až na smičku^[26] u košile která jej ruší a červeň... chce mít... Odcházím [...] po bouři.“^[27] Zápisek dále pokračuje, je však nečitelný, Jičínská ještě zmiňuje návštěvu divadla.

Přes špatnou čitelnost rukopisu malířky se podařilo dosáhnout na počátky vytyčených cílů, a tyto dokonce i překonat. Vznik obrazu lze s jistotou datovat 21. dubnem roku 1942. Zjištění, že portréty vznikly dva, otevřelo prostor pro další bádání. Druhý portrét z profilu a jeho prvotní upřednostnění bylo doloženo fotografiemi a katalogy z října roku 1942 vztahujícími se k *Souborné výstavě malířských děl Věry Jičínské v pavilonu Aleš v Brně*. Až po nějaké době docenila malířka kvalit portrétu z ánfasu, a tak jej vedle dalších děl, mezi kterými byl i portrét Jana Zrzavého z profilu, zařadila roku 1944 mezi své vystavované obrazy na výstavě

Obr. 1 Portrét Zrzavého z ánfasu, současný stav. Foto: Anna Ptáčková

v Topičově salónu v Praze, jejíž vernisáž proběhla 17. dubna roku 1944. Expozici daných obrazů potvrzují také výstřižky novinových článků. V článku „Zajímavosti pražských výstav“ z novin „Týden rozhlasu – Praha“ zprostředkovaném výstřižkovou kanceláří „ARGUS“ je věnován krátký odstavec dílům Věry Jičínské vystaveným v Topičově salónu v roce 1944. Kromě jiného se zde píše: „[...] Obrazy Věry Jičínské jsou básnivé, mají svůj přísný skladební řád a pevnou výtvarnou kázeň. Dnes již umění Věry Jičínské dozrálo, má svůj osobitý charakter, svoje osobité kouzlo, takže jej můžeme nazvatí vskutku ryzím uměním.“^[28]

Portrét Jana Zrzavého z ánfasu byl také dohledán na fotografiích z výstavy obrazů Věry Jičínské v Deštném v Orlických horách z roku 1977.^[29] Díky snaze Dany Laichterové-Gornerové se podařilo dohledat v soukromém archivu jejich příbuzných, konkrétně Štěpána a Vladimíra Laichtera, další vzácné fotografie daných portrétů, a především fotografie samotného Jana Zrzavého. Tyto fotografie byly s největší pravděpodobností zhotoveny Věrou Jičínskou při portrétování Zrzavého. Poukazuje na to stejná póza malíře Zrzavého, téměř shodující se výraz s obrazem z ánfasu a totožný oděv. Nasvědčuje tomu také skutečnost, že se Jan Zrzavý nacházel ve svém ateliéru, jak je zmíněno v denní poznámce Prokopa Laichtera z 21. dubna 1942 „Věra u Zrzavého“. Tento fakt pak na fotografii podtrhují malířovy obrazy v pozadí *Kostel v Krásné Hoře*^[30] pocházející z počátku 40. let, menší obraz zobrazující krajinu s křížem se nepodařilo dohledat, ale nelze mu upřít Zrzavého malířský stylizovaný rukopis. Motiv obrazu připomíná výjev malířova díla *Loretánské náměstí*.^[31]

Obr. 2 Portrét Zrzavého z profilu, 1942. Foto: Soukromý archiv Štěpána Laichtera a Vladimíra Laichtera

28 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213.

29 | Archivní sbírka VMD, fond XIV, karton 213, 9A 378, fotografie z výstavy obrazů Věry Jičínské v Deštném 19. – 29. 3. 1977.

30 | 95. Kostel v Krásné Hoře – Zrzavý Jan, Livebid, <https://www.livebid.cz/auction/artpraha1/detail/95#>, vyhledáno 30. 7. 2021.

31 | Jan Zrzavý Loretánské náměstí, Aukční galerie Platýz, <https://www.galerieplatyz.cz/aukce/detail/jan-zrzavy-namesti-6133>, vyhledáno 30. 7. 2021.

Obr. 3 Zrzavý sedící modelem, 1942. Repro: Soukromý archiv Štěpána Laichtera a Vladimíra Laichtera

32 | Registr sbírek výtvarného umění: Elektronický katalog sbírek výtvarného umění, Metodické Centrum pro Informační Technologie v Muzejnictví, http://www.citem.cz/promus11/index.php?page=catalogue&table=9¶ms=5730%7C8%3B1%3B%7C0%3B1%3B%277OG%27%3B0%3B&recsId=&select_checked=&savedPrevId=, vyhledáno 29. 7. 2021.

33 | Informace od správce depozitáře Galerie výtvarného umění v Ostravě Mgr. Václava Buchtelíka ze dne 29. 7. 2021. Kopie korespondence v držení autorky.

34 | Ibidem.

35 | Informace od Mgr. Petra Gáby, registrátora-specialisty Galerie výtvarného umění v Ostravě, ze dne 9. 8. 2021. Kopie korespondence v držení autorky.

V katalogu k výstavě v Topičově salónu v roce 1944 jsou všechna vystavená díla uvedena v soupisu „seznam vystavených obrazů (pastelů)“, který obsahuje také rozměry a ceny obrazů. Důležitá zmínka je uvedena u „Portrétu malíře J. Z.“ (myšlen je portrét Zrzavého z profilu), kde je napsáno „majetek Galerie v Mor. Ostravě“. Toto zjištění bylo podnětem k bádání v online databázi Galerie výtvarného umění v Ostravě.¹³² Zde byly nalezeny tři pastely Věry Jičínské, konkrétně *Pradleny*, *Lodky* a *U potoka*, avšak *Portrét malíře J. Z.* mezi nimi nebyl.

Byl kontaktován správce depozitáře Galerie výtvarného umění v Ostravě Mgr. Václav Buchtelík, který potvrdil, že dílo náleželo Galerii výtvarného umění v Ostravě. Informoval také o tom, že dílo bylo bohužel ze sbírky galerie vyřazeno.¹³³ Mgr. Buchtelík dále v emailu uvedl tyto podrobnosti: „[...] Co se týče obrazu Věry Jičínské O 193, podobizna J. Zrzavého – pastel, karton, 57 × 42 cm [...] Dne 22. 12. 1965 byl schválen k vyřazení a ke dni 25. 5. 1966 byl komisionálně vyřazen ze sbírek GVUO.“¹³⁴ Další detaily k tomuto dílu poskytl Mgr. Petr Gába, registrátor-specialista Galerie výtvarného umění v Ostravě: „[...] Předmětné dílo Věry Jičínské pod názvem *Podobizna J. Zrzavého* bylo naší galerii darováno na sklonku roku 1943 fyzickou osobou [...]“¹³⁵ Odůvodnění tohoto rozhodnutí není známé, fyzická existence díla v současnosti již není potvrzená.

Závěr

Kulturně-historický průzkum byl úspěšně završen nalezením informací o vzniku díla, podařilo se přiřadit konkrétní dataci, a dokonce dohledat soudobý názor malířky i portrétovaného na toto dílo. Díky velmi důkladně psaným deníkům a diářům byl také zjištěn fakt, že portréty toho dne vznikly hned dva. Následné pátrání po druhém portrétu z profilu odhalilo jeho smutný osud. Podrobně psané zápisky otevírají prostor pro další možné bádání k dílům umělkyně.

Zajímavé informace přinesly také hovory s dcerou malířky Danou Laichterovou-Gornerovou, která se podělila nejen o vzpomínky, ale také cenné fotografie. Kromě toho pomohla zprostředkovat velmi hodnotné fotografie z rodinného archivu Laichterových dokumentující díla a malíře Jana Zrzavého v den vzniku jeho portrétu. Lze tedy říct, že díky deníkům a velmi vstřícné spolupráci malířčiny dcery, bádání předčilo prvotní očekávání. Námět i jeho zdařilé ztvárnění a zajímavá historie spjatá s *Portrétem Jana Zrzavého* činí toto dílo výjimečným.

Obr. 4 Portrét z profilu na souborné výstavě obrazů Věry Jičínské v pavilonu Aleš v Brně, 1942. Repro: Vlastivědné muzeum Dobruška

Obr. 5 Portrét z ánfasu na výstavě VJ v Topičově salónu v Praze, 1944. Repro: Vlastivědné muzeum Dobruška

Obr. 6 Portrét z ánfasu na výstavě obrazů Věry Jičínské v Deštném, 1977. Repro: Vlastivědné muzeum Dobruška